

[https://doi.org/10.32405/2522-9931-2021-17\(46\)-173-197](https://doi.org/10.32405/2522-9931-2021-17(46)-173-197)

УДК 378.37.35

Максимчук Вячеслав Володимирович,

директор Головинського вищого професійного

училища нерудних технологій Житомирської області;

аспірант кафедри публічного управління і проектного менеджменту

Навчально-наукового інституту менеджменту та психології

ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

Київ, Україна.

maksumchuk_slava@ukr.net

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Анотація. У статті розглянуто теоретичні та науково-методичні основи публічного управління та адміністрування в системі професійної (професійно-технічної) освіти та запропоновано механізми щодо її функціонування в умовах реформування та модернізації освітньої галузі, децентралізації управління, становлення державно-громадського управління освітою України. Визначено теоретичні аспекти формування ефективної системи управління розвитком професійної (професійно-технічної) освіти на регіональному рівні та окреслено основні завдання щодо розвитку партнерства місцевих органів управління освітою, організацій громадянського суспільства та закладів і установ професійної (професійно-технічної) освіти в сучасних умовах реформування освіти в Україні та децентралізації. Встановлено основні фактори, які перешкоджають розвитку професійної (професійно-технічної) освіти. Зокрема, акцентовано увагу на невідповідності якості підготовки кваліфікованих робітників сучасним вимогам роботодавців, замовників підготовки кадрів; необхідності унормування передачі більшості державних повноважень на регіональний рівень управління; значному зменшенні кількості закладів професійної (професійно-технічної) освіти та контингенту здобувачів у них, більше ніж у два з половиною рази; відсутності мотивації соціальних партнерів та виробництва до участі в модернізації професійної (професійно-технічної) освіти; низькій престижності педагогічної праці та недостатній якості підготовки педагогічних працівників професійного навчання; організації діяльності профорієнтаційних служб і центрів професійної кар'єри. Для забезпечення ринку праці об'єднаних територіальних громад

кваліфікованим виробничим персоналом пропонується сформувати нову систему надання послуг професійної (професійно-технічної) освіти, яка засновується на принципах партнерства і розширення співпраці з роботодавцями та місцевою громадою шляхом тісної взаємодії і взаємовідносин основних суб'єктів державно-громадського управління закладом професійної (професійно-технічної) освіти. Досліджено та розглянуто можливість інституалізації процесів децентралізації управління у сфері професійної (професійно-технічної) освіти та створення відповідних механізмів їх реалізації. Стратегічне бачення регіонального розвитку та держави в цілому полягає в розв'язанні наявних проблем шляхом використання внутрішніх та зовнішніх можливостей регіонів і територій. Умовою ефективного управління професійною (професійно-технічною) освітою постає збалансований розподіл повноважень та відповідальності органів управління освітою на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях, а також врегулювання механізму взаємовідносин органів виконавчої влади та самоврядування щодо забезпечення функціонування як системи освіти в цілому, так і конкретного закладу професійної (професійно-технічної) освіти в умовах децентралізації управління та суспільних змін щодо формування державної освітньої політики, освітньої, науково-дослідницької, методичної, фінансово-економічної діяльності у межах визначених чинним законодавством повноважень. Закцентовано також увагу щодо удосконалення професійного розвитку педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Ключові слова: освіта; професійна (професійно-технічна) освіта; механізми; самоврядування; автономія; ринок праці; ринок освітніх послуг; децентралізація; оптимізація; управління.

ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. У нових соціально-економічних умовах галузь освіти повинна розвиватися відповідно до основних принципів, закладених в основу інноваційного розвитку. Тому перед сучасною професійною (професійно-технічною) освітою стоять нові масштабні завдання, пов'язані саме з необхідністю застосування в освітньому середовищі управлінських та педагогічних інновацій, новітніх виробничих технологій, нових освітніх програм, розроблення компетентнісної моделі випускника, орієнтованих саме на зрослі вимоги роботодавців, замовників підготовки кадрів щодо конкурентоспроможності професійної (професійно-технічної) освіти, що вимагає інноваційних підходів до

управління, адміністрування та розвитку закладів професійної (професійно-технічної) освіти України.

У Національній доповіді про стан і перспективи розвитку освіти, присвяченій 30-річчю незалежності України, зазначається, що сучасна професійна (професійно-технічна) освіта України в умовах глибоких трансформаційних змін характеризується оптимізацією та децентралізацією управління, розширенням повноважень місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, створенням і збільшенням функцій регіональних рад професійної (професійно-технічної) освіти, диверсифікацією джерел фінансування, розвитком взаємодії зі стейкхолдерами у державно-приватному партнерстві, налагодженням системної взаємодії закладів з роботодавцями, поширенням інноваційних засад організації освітнього процесу, зокрема з використанням дуальної форми навчання та інформаційно-комунікаційних технологій. Водночас не подолана подрібненість закладів професійної (професійно-технічної) освіти, бракує популярності і привабливості цієї освітньої ланки.

Водночас для інноваційного розвитку вітчизняної професійної (професійно-технічної) освіти важливе значення має: невідкладне прийняття Закону України «Про професійну освіту» спрямований на приведення цієї освіти у відповідність до сучасних вимог; оновлення нормативно-правової бази щодо дуальної форми здобуття освіти, а також пільгове оподаткування роботодавців, які беруть участь у підготовці кваліфікованих робітників; упровадження сучасних механізмів оплати освітніх послуг і мотивації до навчання (освітні ваучери, гранти, іменні стипендії тощо); створення багаторівневих і багатопрфільних професійних коледжів за територіальним та галузевим принципами; надання провідним закладам освіти статусу центрів професійної досконалості; впровадження менеджменту якості (TQM) з подальшою сертифікацією щодо відповідності міжнародним стандартам (ISO) [5].

Одним з пріоритетних напрямів розвитку професійної (професійно-технічної) освіти постає її децентралізація та регіоналізація як завдання публічного управління, що має супроводжувати модернізацію діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти в сучасних умовах [11].

Актуальність проблеми дослідження. Розвиток економіки нашої держави залежить від кваліфікованого і конкурентоспроможного персоналу, підготовка якого здійснюється в системі професійної (професійно-технічної) освіти. За роки незалежності у професійній (професійно-технічній) освіті України відбулися значні трансформації щодо структури та змісту освіти з

урахуванням змін у галузях виробництва, розширення співпраці з роботодавцями, розвитку міжнародного співробітництва тощо.

Разом з тим, скорочення мережі та контингенту учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти, повільне оновлення переліку напрямів професійної підготовки, зменшення обсягів державного і регіонального замовлень та фінансування професійної (професійно-технічної) освіти, якість професійної підготовки кваліфікованих робітників, зокрема високого рівня кваліфікації з технологічно складних, наукоємних професій та спеціальностей, яка не повною мірою відповідає вимогам сучасного ринку праці, ускладнюють розвиток галузі та потребують суттєвих змін в управлінні професійною (професійно-технічною) освітою та розподілі повноважень між центральним, регіональним та місцевим рівнями.

Необхідним є вдосконалення управлінської та організаційної структури професійної (професійно-технічної) освіти в цілому, закладів та установ професійної (професійно-технічної) освіти, розроблення відповідного науково-методичного супроводу професійної підготовки, врахування прогресивних ідей зарубіжного досвіду професійної освіти і навчання, запровадження інноваційних технологій і методик підготовки кваліфікованого виробничого персоналу, розроблення і впровадження сучасних моделей управління та фінансування, розвитку співпраці з соціальними партнерами та виробництвом.

Актуальним залишається створення державних стандартів на засадах компетентнісного підходу, підвищення престижності професійної (професійно-технічної) освіти в суспільстві, удосконалення системи професійної орієнтації молоді на робітничі професії, покращення матеріально-технічного, навчально-методичного та інформаційного забезпечення, підвищення якості педагогічного персоналу.

Професійна (професійно-технічна) освіта має більшою мірою спрямовуватися на задоволення індивідуальних потреб особистості у здобутті затребуваних на ринку праці кваліфікацій, забезпечення підготовки конкурентоспроможних фахівців, професійний розвиток виробничого персоналу підприємств.

Потребує вдосконалення реалізації державна політика на ринку освітніх послуг. Не обґрунтовано механізми державної підтримки та публічного управління і адміністрування в системі професійної (професійно-технічної) освіти в умовах реформування та модернізації освітньої галузі.

Це визначає необхідність детального наукового аналізу щодо публічного управління та адміністрування в системі професійної (професійно-технічної)

освіти та визначення перспектив управління її розвитком в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз основних досліджень та публікацій показує, що питаннями управління освітою опікувались такі вчені, як Ю. Алексеев, В. Андрущенко, В. Биков, Т. Десятов, Н. Діденко, Г. Дмитренко, Г. Єльнікова, І. Зязюн, К. Корсак, В. Кремень, С. Крисюк, Т. Лукіна, В. Луговий, В. Майборода, С. Майборода, С. Ніколаєнко, Н. Нижник, В. Пікельна, Н. Протасова, О. Савченко, які висвітлювали різні теоретичні і практичні аспекти освітньої галузі.

Питання управління закладами професійної (професійно-технічної) освіти вивчали такі автори як: Ю. Вітренко, Ю. Кравець, М. Кучинський, А. Луцька, Н. Ничкало, В. Новіков, В. Олійник, В. Радкевич, Л. Сергеева, В. Стельмашенко, В. Супрун, Л. Сушенцева, О. Щербак та інші.

Разом з тим, незважаючи на інтерес науковців до питання управління професійною (професійно-технічною) освітою, теоретичні та методологічні розробки в цій сфері необхідно поглибити, враховуючи необхідність структурної, організаційної, змістовної та фінансово-економічної перебудови системи професійної (професійно-технічної) освіти в контексті здійснення реформ та модернізації освітньої галузі, що відбуваються та плануються в системі освіти України.

Можна констатувати, що потребують розробки та вирішення такі питання як: усунення суперечностей між нормативними актами щодо професійної (професійно-технічної) освіти та прийняття відповідного Закону України «Про професійну освіту»; механізм формування державного та регіонального замовлення з урахуванням реальних потреб ринку праці; внесення змін до «Національного класифікатору професій» (класифікатор професій ДК 003:2010) для забезпечення відповідності міжнародній класифікації, усунення дублювання напрямів і змісту підготовки фахівців у закладах професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти; оновлення «Державного переліку професій з підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах» з метою забезпечення інтегрування професій та скорочення їх кількості, укрупнення окремих суміжних професій підготовки; поетапна і поступова оптимізація мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти та їх передача до комунальної власності з урахуванням науково обґрунтованих критеріїв, особливостей соціально-економічного розвитку регіонів і потреб ринку праці; об'єднання в єдиній системі професійної освіти і навчання різних типів закладів освіти, що надають відповідні освітні послуги та інше [12].

Сукупність визначених проблемних питань обумовила вибір теми дослідження, визначила її структурну побудову, предмет, об'єкт і наукові завдання.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Мета статті полягає у визначенні теоретичних та науково-методичних основ публічного управління та адміністрування в системі професійної (професійно-технічної) освіти та розробці науково-практичних рекомендацій щодо механізмів її функціонування в умовах реформування та модернізації освітньої галузі, децентралізації управління, становлення державно-громадського управління освітою України.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі завдання:

- дослідити теоретико-методологічні засади публічного управління та адміністрування в системі професійної (професійно-технічної) освіти в науковій вітчизняній та зарубіжній літературі;
- вивчити світовий досвід управління професійною (професійно-технічною) освітою, запропонувати визначення понять «професійна освіта» «професійна освіта і навчання», «управління професійною освітою», «публічне управління та адміністрування в системі професійної освіти» з урахуванням сучасних європейських підходів та визначити кращі практики для запровадження в Україні;
- проаналізувати нормативно-правову базу функціонування професійної (професійно-технічної) освіти, виявити її суперечності та визначити основні напрями удосконалення;
- дослідити формування й виконання державного замовлення та запропонувати удосконалений механізм визначення реальної потреби у фахівцях для ринку праці, заснований на об'єктивній інформаційній базі, моніторингових дослідженнях, прогнозуванні розвитку ринку праці, з внесенням відповідних змін до «Національного класифікатору професій» (класифікатор професій ДК 003:2010), «Державного переліку професій з підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах»;
- проаналізувати мережу закладів професійної (професійно-технічної) освіти та визначити основні напрями її оптимізації з урахуванням науково обґрунтованих критеріїв, особливостей соціально-економічного розвитку регіонів і вимог ринку праці, створення нових типів закладів професійної (професійно-технічної) освіти (багаторівневих і одно- та багатoproфільних професійних ліцеїв, багатoproфільних професійних коледжів тощо), інтегрованих освітньо-професійних систем (освітньо-професійні округи, навчально-виробничі й навчально-науково-виробничі комплекси, консорціуми, кластери тощо);
- визначити основні напрями організації діяльності профорієнтаційних служб і центрів професійної кар'єри;

- розробити Концепцію управління професійною (професійно-технічною) освітою в Україні та практичні рекомендації щодо створення цілісної національної системи професійної освіти і навчання, яка відповідає другому – п'ятому рівню Національної рамки кваліфікацій;

- запропонувати шляхи удосконалення професійного розвитку працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Об'єктом дослідження є публічне управління та адміністрування в системі професійної (професійно-технічної) освіти в Україні.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні, нормативно-правові, організаційно-економічні та практичні аспекти публічного управління та адміністрування в системі професійної (професійно-технічної) освіти в умовах реформування та модернізації освітньої галузі.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

Теоретичною та методологічною основою дослідження є діалектичний метод наукового пізнання та загальнонаукові методи пізнання: логічного та порівняльного аналізу (для виявлення особливостей професійної (професійно-технічної) освіти як окремої освітньої ланки); системного аналізу (для формування цілісного уявлення про систему публічного управління та адміністрування в системі професійної (професійно-технічної) освіти); аналізу і синтезу (для визначення понять «професійна освіта», «професійна освіта і навчання», «управління професійною (професійно-технічною) освітою», «публічне управління та адміністрування в системі професійної освіти»); статистичний метод та метод економічного аналізу (для оцінки стану розвитку професійної освіти); соціологічні методи (для виявлення стану професійної освіти з точки зору соціальних груп та суб'єктів освітнього процесу) та ін.

Теоретичною базою дослідження є наукові та літературні джерела, праці вітчизняних і зарубіжних учених, наукові дослідження у сфері державної освітньої політики, децентралізації влади та місцевого самоврядування, управління освітніми системами на різних рівнях, кращих європейських і вітчизняних практик функціонування освітніх систем, розвитку державно-громадського управління закладами та установами освіти, а також законодавчі та нормативно-правові акти, що встановлюють правові та організаційні основи суспільних відносин у сфері професійної (професійно-технічної) освіти України.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

Методологічну основу дослідження становлять: закони і категорії наукового пізнання процесів і явищ; закони і закономірності інноваційного

розвитку соціально-педагогічних систем; аналіз документів (у частині нормативно-правових актів, статистичних даних, матеріалів наукових досліджень); принципи єдності теорії і практики, що забезпечують теоретичне, емпіричне й експериментальне вивчення предметів і явищ з метою розкриття сутності управління розвитком освіти; порівняльний метод; методи синтезу і індукції.

Наукові результати, теоретичні положення й висновки дослідження були здійснені у межах теми науково-дослідної роботи ДЗВО «Університет менеджменту освіти» в рамках діяльності лабораторії методології та практики професійного розвитку сучасного освітнього менеджера – «Науково-методичні засади підвищення ефективності державно-громадського управління неперервною освітою в умовах суспільної трансформації в Україні (номер державної реєстрації РК № 0116U007183).

Роль автора полягає в розробці пропозицій щодо політики модернізації національної освіти і науки шляхом оптимізації управління та адміністрування в освіті, запровадження механізмів публічного управління та адміністрування в системі професійної (професійно-технічної) освіти в умовах реформування та модернізації освітньої галузі, децентралізації влади, визначенні концептуальних засад взаємодії центральних та місцевих органів виконавчої влади та самоврядування, розподілу повноважень між центром, регіоном та закладом професійної (професійно-технічної) освіти.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH RESULTS

Безумовно, розвиток галузей економіки України залежить від кваліфікованого і конкурентоспроможного виробничого персоналу, підготовка якого здійснюється в системі професійної (професійно-технічної) освіти. Тому закономірно, що у вітчизняній освіті здійснюються системні реформи, спрямовані на досягнення високих європейських стандартів якості, впровадження сучасних педагогічних та інформаційних технологій, формування у молодого покоління професійних компетенцій та вміння працювати в умовах сучасного ринку праці.

Водночас, дефіцит кваліфікованих кадрів у галузях економіки України, невідповідність якості підготовки кваліфікованих робітників зрослим вимогам матеріального виробництва; недостатня мотивація соціальних партнерів до участі в освітньому процесі вимагають кардинальної модернізації професійної (професійно-технічної) освіти, особливо в сучасних умовах реформування освітньої галузі України та децентралізації управління.

Метою модернізації освіти вважаємо підвищення рівня якості професійної (професійно-технічної) освіти [4]. Модернізація професійної

(професійно-технічної) освіти в Україні вимагає її системного аналізу; науково обґрунтованих теоретичних та методичних засад; відповідного науково-методичного супроводу професійної підготовки; впровадження сучасних педагогічних систем, інноваційних технологій і методик підготовки кваліфікованого виробничого персоналу, розроблення і впровадження сучасних моделей управління та фінансування, розвитку співпраці з соціальними партнерами та виробництвом.

Скорочення мережі та контингенту, повільне оновлення переліку напрямів підготовки, зменшення обсягів замовлення на підготовку кадрів та їх фінансування, а також низька якість професійної підготовки ускладнюють розвиток галузі та потребують суттєвих змін в регулюванні та адмініструванні професійною (професійно-технічною) освітою у більш широкому спектрі дій, розподілі повноважень між центральним, регіональним та місцевим рівнями, оскільки охоплюють зацікавлені сторони всього суспільства.

Дослідження проблем публічного управління показало, що децентралізація управління закладами професійної (професійно-технічної) освіти тісно пов'язана з державною регіональною політикою, є її складовою і водночас важливим чинником розвитку цієї системи, що спрямована на реалізацію головного завдання регіональної політики держави – досягти балансу між її інтересами та інтересами розвитку регіонів, забезпечити підготовку кваліфікованих працівників у відповідності до потреб громади.

Безперечно, для провадження національної реформи децентралізації потребує удосконалення законодавча база актів, які б регламентували діяльність місцевих громад, яким були передані функції з управління закладами професійної (професійно-технічної) освіти та відповідного їхнього фінансового забезпечення з місцевих бюджетів. Адже фактично спостерігається неузгодженість місцевої політики щодо соціально-економічного розвитку, забезпечення трудовими ресурсами з реальними потребами територіальних громад, відчуваються наслідки дефіциту місцевих бюджетів і відповідно труднощі у фінансуванні закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

В умовах нечіткого визначення бюджетної політики відмовляються місцеві органи влади також фінансувати навчання молоді з інших регіонів і населених пунктів, що суперечить чинним нормативно-правовим вимогам та не дає можливості молоді вільно обирати місце навчання, професію та заклад освіти. Тому, в умовах економічної нестабільності перехід закладів професійної освіти у комунальну власність можливий

лише при збереженні державних субвенцій на їх утримання і розвиток, та має передбачати фінансування закладів професійної освіти із бюджетів різних рівнів і джерел [12].

Закономірно, що набуває актуальності питання унормування передачі більшості державних повноважень на регіональний рівень управління. Разом з тим, слід сформуванню ефективно діючий механізм державної влади, а подальшими кроками можуть бути формування управлінської горизонталі й надання абсолютних прав і свобод громадам та іншим утворенням громадян.

Зазначимо, що для ефективного реалізації комплексу першочергових завдань і заходів, спрямованих на модернізацію управління системою професійної (професійно-технічної) освіти України в сучасних умовах, на нашу думку, мають бути вироблені концептуальні підходи до стратегії децентралізації у сфері професійної (професійно-технічної) освіти, укомплектовані органи місцевої влади кваліфікованими кадрами, сформована цілісна державно-громадська система управління професійною (професійно-технічною) освітою, що забезпечена відповідними ресурсами [3].

Визначено, що стратегічний підхід в управлінні професійною (професійно-технічною) освітою має сприяти переходу до виважених управлінських рішень у довгостроковій розбудові якісної освіти та до планування змін, які будуть корисними для розвитку в цілому освіти в регіоні. Стратегічне планування також допоможе використанню ресурсів і потенціалу місцевих громад, а формування стратегії розвитку професійної освіти, своєю чергою, є передумовою формування спроможної освітньої мережі, яка має бути частиною стратегічного плану розвитку громад в регіоні. При цьому, децентралізація управління професійною (професійно-технічною) освітою в Україні має відбуватися на основі врахування особливостей регіонів, інтересів територіальних громад, громадян під час вибору тих чи інших моделей управління та адміністрування, визначення змісту освіти, обрання способів її організації і фінансового забезпечення [2].

Проведені нами дослідження свідчать, що розвиток послуг професійної (професійно-технічної) освіти має певні ризики, до яких, в першу чергу, відносяться питання управління та адміністрування в системі професійної (професійно-технічної) освіти, розбалансованість в управлінні закладами професійної (професійно-технічної) освіти, проблеми неналежного їх фінансування та матеріально-технічного забезпечення, оформлення необхідної документації під час передачі закладів професійної (професійно-технічної) освіти у комунальну власність тощо. Наразі, не визначені повноваження та не створені

механізми взаємовідносин органів виконавчої влади та самоврядування на місцях щодо забезпечення функціонування як системи професійної (професійно-технічної) освіти в цілому, так і конкретного закладу професійної (професійно-технічної) освіти, зокрема в питаннях підпорядкування та відповідальності в умовах децентралізації та суспільних змін, затвердження засновницьких документів, налагодження науково-методичного забезпечення, організації роботи з педагогічними кадрами, їх тарифікації, підвищення кваліфікації тощо [7], [12].

В Україні прагнення до децентралізації задекларовано в Національній доктрині розвитку освіти, де визначено, що система управління освітою розвиватиметься надалі як державно-громадська і має враховувати регіональні особливості, тенденції до автономії навчальних закладів, конкурентоспроможності освітніх послуг. У Розділі X, п. 23 вказано, що «модернізація управління освітою, насамперед передбачає децентралізацію управління, перерозподіл функцій і повноважень між центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та навчальними закладами» [8].

Цілком очевидно, що формування об'єднаних територіальних громад, регіоналізація професійної (професійно-технічної) освіти вимагають істотного підвищення ефективності управління освітніми системами, передусім, з позицій гарантування якості освіти. Майже усі реформи децентралізації визначають поліпшення якості як пріоритетний напрям. Отже, очікується, що можливість приймати рішення ближче до рівня закладів професійної (професійно-технічної) освіти допоможе краще адаптувати освітні програми до регіональних, місцевих умов, сприятиме більшій відповідальності, підсилить мотивацію здобувачів освіти та викладачів, сприятиме участі у освітньому процесі батьків та підвищить готовність громади, суб'єктів господарювання брати участь у фінансуванні закладів освіти [12].

Разом з тим об'єднані територіальні громади у перехідному періоді мають бути готовими до активної співпраці щодо збереження та утримання закладу професійної (професійно-технічної) освіти з малим контингентом здобувачів для організації подальшої професійної підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації, щоб надати здобувачу професійної (професійно-технічної) освіти належні кваліфікацію та компетентності для забезпечення його гармонійної взаємодії з технологічним суспільством, що швидко розвивається в кожному районі, місті, селищі, селі.

Пропонується інституціональне проектування модернізації мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти та визначення основних

механізмів її оптимізації з урахуванням науково обґрунтованих критеріїв, особливостей соціально-економічного розвитку регіонів і вимог ринку праці, створення нових типів закладів професійної (професійно-технічної) освіти (багаторівневих і одно- та багатопрофільних професійних ліцеїв, багатопрофільних професійних коледжів), інтегрованих освітньо-професійних систем (освітньо-професійні округи, навчально-виробничі й навчально-науково-виробничі комплекси, консорціуми, навчально-практичних центрів як структурних підрозділів (майстерня, виробничий майданчик тощо), відкриття навчально-практичних, кваліфікаційних центрів, центрів професійної досконалості на базі відповідних закладів професійної (професійно-технічної) освіти за галузевим спрямуванням, що концентруватимуть найсучасніші досягнення виробничих та педагогічних технологій для впровадження їх у підготовку виробничого персоналу [3].

З огляду на сучасну професійну парадигму теоретичного обґрунтування мережа закладів професійної (професійно-технічної) освіти потребує оптимізації на основі структурування переліку робітничих професій. Нині їх кілька сотень, що не відповідає завданню створення інтегрованих, широко профільних професій. Зараз зміни на ринку праці пов'язуються із появою принципово нових професій і спеціальностей (зокрема, інтегрованих і укрупнених) [6].

Своєю чергою, запровадження в рамках реформи системи професійної (професійно-технічної) освіти регіонального замовлення, дозволить максимально поєднати вимоги роботодавців та освітні можливості. Не менш важливо створити сучасну систему податкових і фінансово-кредитних механізмів для залучення коштів роботодавців, приватного сектора в інвестування розвитку професійної (професійно-технічної) освіти. Надважливим є оптимізація механізму фінансування закладів та установ системи професійної (професійно-технічної) освіти з державного та місцевих бюджетів.

Зауважимо, що конче потрібно завершити вирішення питання формування обсягів підготовки кадрів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти та розроблення механізму здійснення фінансування професійної освіти, єдиного підходу до формування замовлення на підготовку кваліфікованих кадрів, а також визначення шляхів взаємодії органів місцевого самоврядування, органів виконавчої влади та громадських організацій.

Пропонується також підготувати та внести на розгляд Уряду зміни та доповнення до чинного законодавства в частині питань передачі ряду повноважень з центрального на регіональний рівень управління системою професійної (професійно-технічної) освіти. При цьому, важливо визначити остаточно, як і які управлінські функції можуть бути розподілені між

центром і регіонами. На жаль, цього ще не відбувається.

Для забезпечення ринку праці об'єднаних територіальних громад кваліфікованими кадрами необхідно сформувати нову систему надання послуг професійної (професійно-технічної) освіти, яка засновується на принципах партнерства і розширення співпраці з роботодавцями та місцевою громадою. Без розуміння стратегії та перспектив розвитку регіону, його демографічної складової, знання ситуації на ринку праці – немає і бачення розвитку закладу професійної освіти.

Нові соціально-економічні реалії ринкової економіки, стрімкий інформаційно-технологічний розвиток, поява нових галузей викликали необхідність переосмислення і чіткого визначення самого поняття «професійна освіта», структури професійної освіти, конкретизації її мети та завдань.

Насамперед зазначимо, що професійна (професійно-технічна) освіта є комплексом педагогічних та організаційно-управлінських заходів, спрямованих на забезпечення оволодіння громадянами знаннями, вміннями і навичками в обраній ними галузі професійної діяльності, розвиток компетентності та професіоналізму, виховання загальної і професійної культури.

Як передбачено Державною національною програмою «Освіта» («Україна XXI століття»), професійна освіта спрямована на здобуття професійної самореалізації особистості, формування її кваліфікаційного рівня, створення соціально активного, морального і фізично здорового національного виробничого потенціалу, який має посідати важливе місце у технологічному оновленні виробництва, впровадженні у практику досягнень науки і техніки [1].

Професійна освіта спрямована на забезпечення професійної самореалізації особистості, формування її кваліфікаційного рівня, створення соціально активного, морально й фізично здорового національного виробничого потенціалу, який займає важливе місце в технологічному оновленні виробництва, впровадженні у практику досягнень науки і техніки.

Змістом професійної освіти є динамічна система знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей та рис, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну діяльність, зумовлену вимогами суспільства до працівників відповідної кваліфікації та профілю, на досягнення яких повинні спрямовуватися зусилля учасників освітнього процесу закладів освіти, що забезпечують здобуття професійної освіти відповідного рівня.

Професійну освіту і навчання, в першу чергу, пропонується

розглядати як таку, що спрямована на всебічний розвиток особистості, оскільки висока кваліфікація фахівця, його професіоналізм є запорукою широкого й ефективного застосування новітніх наукомістких інформаційних технологій, підвищення добробуту населення, забезпечення економічної стабільності країни. У європейських країнах програми професійного навчання засновуються на широкій трактовці освітніх стандартів, які ґрунтуються на професійних компетенціях.

Як свідчать проведені нами дослідження, стратегічне бачення регіонального розвитку та держави в цілому полягає в розв'язанні наявних проблем шляхом використання внутрішніх та зовнішніх можливостей регіонів і територій. Перш за все, необхідним є збалансування обсягів підготовки, зайнятості та попиту щодо загальнодержавних потреб та в розрізі кожного регіону на професійну підготовку виробничого персоналу у закладах професійної (професійно-технічної) освіти з відповідним формуванням показників державного та регіонального замовлення, а також формування оптимальної їх мережі, складу контингенту здобувачів освіти та педагогічного персоналу. Крім загальнодержавних документів, це має відображатися як у стратегічних документах громади, так і у формуванні місцевого замовлення на підготовку кваліфікованих кадрів.

Наприклад, стратегічними напрямками освіти Житомирської області є:

- розширення мережі закладів дошкільної освіти;
- продовження впровадження реформи «Нова українська школа»;
- розвиток інклюзивної освіти;
- трансформація інтернатних закладів;
- оптимізація мережі закладів загальної середньої освіти;
- модернізація мережі закладів професійної освіти;
- діджиталізація освітнього процесу.

Мережа закладів освіти Житомирської області налічує 1411 закладів освіти (667 дитячих садків – 42 тис. 800 дітей; 628 шкіл – 135 тис. 200 учнів, 23 заклади професійної освіти – 6 тис. 948 учнів; 31 заклад вищої та фахової передвищої освіти – 32 тис. 259 студентів, 62 заклади позашкільної освіти – 37 тис. учнів).

Мережа професійної (професійно-технічної) освіти складається із 22 закладів в Житомирській області: 4 вищих професійних училища, 3 центри професійно-технічної освіти, 12 професійних ліцеїв, 3 професійно-технічних училища) та 1 заклад з 3-ма філіями при установах виконання покарань. У закладах професійної (професійно-технічної) освіти навчаються 7,3 тис. осіб.

На Житомирщині діє 8 навчально-практичних центрів закладів професійної (професійно-технічної) освіти, серед яких: 4 центри будівельного

напряму, решта – громадського харчування, швейного напряму, зварювальних технологій та електротехнічного напряму.

У 2019–2020 роках у Житомирській області відкрито 4 навчально-практичні галузеві центри, на які спрямовано 6 млн. 500 тис. грн, на базі закладів професійної освіти. У 2019 році з державного бюджету виділена субвенція на суму 1 млн. 100 тис. грн на створення 2 навчально-практичних центрів слюсарного напряму та систем утеплення будівель.

У 2020 році на відкриття 2 навчально-практичних центрів з професій «Верстатник деревообробних верстатів» та «Експлуатація та обслуговування дорожньо-будівельних машин» спрямовано 5 млн. 470 тис. грн (з державного бюджету – 3 млн. 800 тис. грн, з обласного бюджету – 1 млн. 100 тис. грн та 570 тис. грн – власних надходжень закладів професійної (професійно-технічної) освіти).

Стратегічним завданням Головинського вищого професійного училища нерудних технологій Житомирської області є вдосконалення механізму співпраці закладу з соціальними партнерами-компаніями, які працюють на ринку України: «Даніко», «Укрпрофігруп», «Агропросперіс», ЄТС «Volvo Україна» з метою фінансування та підтримки процесу підготовки кваліфікованих робітників. З цією метою в закладі започаткований проєкт «Інноваційні шляхи розвитку державно-приватного партнерства як умова розвитку Головинського вищого професійного училища нерудних технологій».

У 6 закладах професійної (професійно-технічної) освіти Житомирської області успішно впроваджується дуальна форма навчання з 11 професій. За дуальною формою навчаються наразі студенти у Бердичівському професійному будівельному ліцеї, ДНЗ «Центр сфери обслуговування м. Житомира», Центрі професійно-технічної освіти м. Житомира, ПТУ № 16 м. Коростеня, ДНЗ «Бердичівське вище професійне училище» та ДНЗ «Малинський професійний ліцей».

Здобувачі професійної (професійно-технічної) освіти отримують теоретичні знання у навчальних аудиторіях, а виробниче навчання здійснюється на різних підприємствах, з якими укладено відповідні угоди.

Загалом з державного бюджету на модернізацію та оновлення матеріально-технічної бази закладів професійної (професійно-технічної) освіти Житомирської області у 2021 році виділено 1 млн. 75,5 тис. грн. Ще 1 млн. грн – на розвиток дуальної освіти у цих закладах.

Зауважимо, що досвід високорозвинених країн Європейського Союзу та США демонструє значні результати в напрямку розширення публічного адміністрування, що передбачає лібералізацію державної влади, базується на

демократичних засадах і має на увазі партисипативну, партнерську взаємодію між владними структурами на всіх рівнях управління [13]. У вітчизняній науці виникає низка напрямків, що розглядають публічне адміністрування і з позицій відмови від владної вертикалі, і як бізнес-процес, і через призму морально-етичних аспектів та духовності, тобто з урахуванням національної архетипіки. У той же час автор цього дослідження акцентує увагу, на жаль, на неможливості відмови від владної вертикалі в сучасному українському суспільстві, яке, перебуваючи під впливом трансформаційних процесів, відрізняється істотною диференціацією, хаотичністю і низьким рівнем суспільної самосвідомості та самоконтролю. До цього слід додати також недосконалість законодавчої бази та низький рівень виконання чинного законодавства.

Водночас необхідно зазначити, що в умовах економічної нестабільності перехід закладів професійної (професійно-технічної) освіти України у комунальну власність можливий, з погляду, лише при збереженні державних субвенцій на їх утримання і розвиток, та має передбачати фінансування закладів професійної (професійно-технічної) освіти із бюджетів різних рівнів і джерел. Разом з тим, затвердження державного бюджету має відбуватися лише після прийняття остаточних рішень щодо змін до Конституції, Податкового та Бюджетного кодексів та іншого законодавства з метою забезпечення узгодженості відповідних правових норм та дотриманості збалансованості зведеного бюджету і всіх показників. І тільки при забезпеченні вищезазначених умов можна буде визначати порядок фінансування тих чи інших закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Крім того, сьогодні ще зарано говорити про повну готовність української системи органів публічної влади до управління професійною освітою на якісно новому рівні, адже ще чимало треба зробити на національному, регіональному та місцевому рівнях для відродження громад і законодавчого забезпечення їх діяльності та посилення їх впливу на розвиток професійної освіти і навчання в конкретній області, районі, місті, селищі, селі.

Незаперечною умовою підвищення ефективності системи професійної (професійно-технічної) освіти є її безперервне самооновлення. У комплексі необхідних сьогодні для професійної (професійно-технічної) освіти змін особливий акцент робиться на оновленні її змісту. На основі компетентнісного підходу, відповідно до вимог роботодавців, ринку праці, запитів особистості, потрібно визначити, розробити та експериментально перевірити механізм упровадження модернізованого змісту професійної освіти і навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти різних типів, форм власності та підпорядкування. Нагальним також стає створення державних

стандартів на засадах компетентнісного підходу, підвищення престижності професійної (професійно-технічної) освіти в суспільстві, удосконалення системи професійної орієнтації молоді на робітничі професії, визначення основних напрямів державних і регіональних програм популяризації професійної освіти, організації діяльності в усіх регіонах мережі центрів профорієнтаційних служб і центрів професійної кар'єри з відповідними інформаційними ресурсами [10].

Набуває актуальності подальший розвиток самоврядування в цілому та учнівського самоврядування у системі професійної (професійно-технічної) освіти зокрема, адже самоврядування – один із головних принципів діяльності учнівської спільноти.

В умовах децентралізації управління надзвичайно важливою вбачається подальша автономія закладів професійної (професійно-технічної) освіти, повна передача їм функцій організації, здійснення та надання освітніх послуг. Нагальною стає також потреба більш повною мірою врахувати мережу закладів професійної освіти та визначити основні напрями її оптимізації з урахуванням науково обґрунтованих критеріїв, особливостей соціально-економічного розвитку регіонів і вимог ринку праці, створення нових типів закладів професійної освіти (багаторівневих і одно – та багатопрофільних професійних ліцеїв та професійних коледжів), інтегрованих освітньо-професійних систем (освітньо-професійні округи, навчально-виробничі й навчально-науково-виробничі комплекси, консорціуми, кластери тощо) [9].

Безумовно, в умовах розвитку та підвищення ефективності державного управління в галузі освіти, головним завданням реформування публічного управління та адміністрування постає розроблення Концепції управління професійною освітою в Україні та науково-практичних рекомендацій щодо створення цілісної національної системи професійної освіти, яка відповідає другому – п'ятому рівню Національної рамки кваліфікацій.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Практика і аналіз ситуації в чинній системі управління професійною (професійно-технічною) освітою дійсно свідчать про необхідність її децентралізації, але зі збереженням державної підтримки конституційних зобов'язань щодо надання відповідної освіти, наявністю мотивуючої і стимулюючої ролі державного і місцевих бюджетів для створення оптимальної мережі закладів освіти, запровадження багатоканального фінансування, розширення прав, повноважень та відповідальності закладів професійної

(професійно-технічної) освіти. Нагальним є також розподіл прав, повноважень та відповідальності органів освіти на загальнодержавному та регіональному рівнях, взаємодії суб'єктів управління професійною (професійно-технічною) освітою, закладів та установ професійної (професійно-технічної) освіти, органів місцевої влади та самоврядування, роботодавців, замовників підготовки кадрів, громадських організацій і громадян в умовах реформування та модернізації освітньої галузі України.

Як свідчать проведені нами дослідження, для ефективної реалізації комплексу першочергових завдань і заходів, спрямованих на модернізацію управління галуззю освіти та запровадження сучасних механізмів публічного управління та адміністрування в системі професійної (професійно-технічної) освіти в умовах реформування та модернізації освітньої галузі, децентралізації влади, перш за все, має бути вироблена Концепція управління професійною (професійно-технічною) освітою в Україні та практичні рекомендації щодо створення цілісної національної системи професійної освіти і навчання, яка відповідає другому – п'ятому рівню Національної рамки кваліфікацій; укомплектовані органи місцевої влади та самоврядування кваліфікованими кадрами, сформована цілісна державно-громадська система управління освітою, що забезпечена відповідними ресурсами. І це повинно знайти своє відображення в законодавчих актах.

З'ясовано, що реформування моделі управління освітою в Україні є пріоритетним і відповідає загальним тенденціям розвитку державотворення, які орієнтуються на активне залучення громадськості до вирішення суспільних потреб, а отже, об'єднує в собі дві складові: державну та громадську, тобто, складає інтегровану державно-громадську модель управління.

У нових соціально-економічних умовах модернізація професійної (професійно-технічної) освіти в Україні вимагає вдосконалення управлінської та організаційної структури, відповідного науково-методичного супроводу професійної підготовки, врахування прогресивних ідей зарубіжного досвіду професійної освіти і навчання, запровадження інноваційних технологій і методик підготовки кваліфікованого виробничого персоналу, розроблення і впровадження сучасних моделей управління та фінансування, розвитку співпраці з соціальними партнерами та виробництвом.

Надзвичайним є оптимізація механізму фінансування закладів та установ системи професійної (професійно-технічної) освіти з державного та місцевих бюджетів, оновлення навчально-методичного забезпечення, утворення центрів з впровадження інноваційних виробничих та педагогічних технологій на базі провідних державних закладів професійної (професійно-технічної) освіти, удосконалення системи управління освітою, оновлення існуючої нормативно-

правової бази та упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у освітній процес. Модернізація системи управління має спрямовуватися на здійснення подальшої автономії закладів професійної (професійно-технічної) освіти, розширення повноважень його керівника та підвищення його персональної відповідальності за організацію освітнього процесу та якість підготовки виробничого персоналу.

Потребує подальшого удосконалення провадження профорієнтаційної роботи як на державному, так і регіональному рівні місцевих органів виконавчої влади і самоврядування та залучення ширших ресурсів: вже з початкової школи пропагувати робітничі професії, в засобах масової інформації більше уваги приділяти кваліфікованому робітнику. Необхідним є здійснення переходу до консультування молоді з питань вибору і реалізації професійної кар'єри на базі закладів професійної освіти та підприємств; створення в усіх регіонах мережі центрів професійної кар'єри з відповідними інформаційними ресурсами. У результаті проведених досліджень як механізм оптимізації та удосконалення в освітній сфері запропоновано також формування мережі шляхом: об'єднання малокомплектних закладів професійної (професійно-технічної) освіти з метою створення потужних багатoproфільних і багаторівневих професійних коледжів з урахуванням запитів особистості та потреб національного й регіонального ринків праці; відкриття кваліфікаційних центрів, центрів професійної досконалості, центрів кар'єри та навчально-практичних центрів галузевого спрямування із застосуванням новітніх виробничих та педагогічних технологій.

Перспективи подальших досліджень. У подальших дослідженнях цієї наукової теми важливим убачається створення таких моделей публічного управління та адміністрування в системі професійної (професійно-технічної) освіти та управління сучасним закладом професійної (професійно-технічної) освіти, які стануть запорукою конкурентоспроможності професійної освіти і навчання та будуть найефективнішими в українських умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Кабінет Міністрів України. (1993, Листоп. 03). *Постанова № 896 «Про Державну національну програму «Освіта» (Україна XXI століття)*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text>
- [2] Верховна Рада України. (2015, Лют. 15). *Закон № 156-VIII «Про засади державної регіональної політики»*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>

- [3] Верховна Рада України. (2017, Верес. 05). *Закон № 2145-VIII «Про освіту»*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- [4] *Модернізація змісту професійної освіти і навчання: теорія і практика: монографія* / авт. кол. М. А. Вайнтрауб, А. М. Романова, І. А. Мося, Я. Ю. Білоконь та ін., М. А. Вайнтрауб, Ред. Київ, Україна: ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2015, 328 с.
- [5] *Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні: монографія*; В. Г. Кремень, Ред. Київ, Україна: КОНВІ ПРИНТ, 2021, 384 с. <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>
- [6] В. М. Новіков, «Розвиток професійно-технічної освіти в умовах децентралізації системи управління в Україні», *Демографія та соціальна економіка*, № 2(30), с. 126–137, 2017.
- [7] *Практика застосування Закону України «Про професійно-технічну освіту»: фінансове забезпечення навчальних закладів і установ: матеріали виїзного засідання Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти (12 лют. 2014 р.)*. Київ, Україна: Парл. вид-во, 2015, 552 с.
- [8] Верховна Рада України. (2002, Квіт. 17). *Указ Президента № 347/2002 «Про Національну доктрину розвитку освіти»*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>
- [9] Верховна Рада України. (2013, Черв. 25). *Указ Президента № 344/2013 «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року»*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text>
- [10] *Професійна освіта як складова забезпечення кваліфікованого кадрового потенціалу України: проблеми та шляхи вирішення: матеріали Парлам. слухань у Верховній Раді України (1 черв. 2016 р.)*; Верховна Рада України, Комітет з питань науки і освіти. Київ: Парлам. вид-во, 2016, 320 с. (Серія «Парламентські слухання»).
- [11] *Реформування освіти в Україні: державно-управлінський аспект: навч.-наук. вид.* / Н. Г. Протасова, В. І. Луговий, Ю. О. Молчанова [та ін.]; Н. Г. Протасова, Ред. Київ-Львів, Україна: НАДУ, 2012, 456 с. [Електронний ресурс]. Доступно: http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Navch_Posybniky/43149163-90e1-4bdb-a2f2-d04dd0c9cbc9.pdf
- [12] В. В. Супрун, В. В. Максимчук, «Децентралізація та оптимізація управління професійною (професійно-технічною) і фаховою передвищою освітою України», *Вісник післядипломної освіти: зб. наук. праць. Серія «Управління та адміністрування»*, Вип. 4/5(33/34), 112 с., с. 60–92, 2017.

- [13] C. Pollitt, G. Bouckaert, *Public Management Reform: A Comparative Analysis*. Oxford: University Press, 2004, 240 p.

**MECHANISMS OF PUBLIC GOVERNANCE AND ADMINISTRATION
IN THE SYSTEM OF PROFESSIONAL (VOCATIONAL AND TECHNICAL)
EDUCATION IN THE CONDITIONS OF REFORMATION AND EDUCATION**

Viacheslav Maksumchyk,

director of Golovinsky higher professional
schools of non-metallic technologies of Zhytomyr region;
graduate student Department of Public Administration
and Project Management, Educational and Scientific Institute
of Management and Psychology
SIHE «University of Educational Management».
Kyiv, Ukraine.

proftekhosvita@i.ua

Abstract. The article considers the theoretical and scientific-methodical bases of public administration and administration in the system of professional (vocational) education and proposes mechanisms for its functioning in terms of reforming and modernizing the education sector, decentralization of management, formation of public education in Ukraine. Theoretical aspects of forming an effective management system for the development of vocational (vocational) education at the regional level are identified and the main tasks for the development of partnerships between local education authorities, civil society organizations and institutions and institutions of vocational (vocational) education in modern conditions of education reform are outlined in Ukraine and decentralization. The main factors that hinder the development of professional (vocational) education have been identified. In particular, attention is focused on the inconsistency of the quality of training of skilled workers to modern requirements of employers, customers of training; the need to standardize the transfer of most state powers to the regional level of government; a significant reduction in the number of institutions of vocational (vocational and technical) education and the contingent of applicants in them, more than two and a half times; lack of motivation of social partners and production to participate in the modernization of vocational (technical) education; low prestige of pedagogical work and insufficient quality of training of pedagogical workers of professional training; organization of career guidance services and career centers. To provide the labor market of the united territorial communities with qualified production staff, it is proposed to form a new system of providing vocational (vocational) education, which is based on the principles of partnership and

expansion of cooperation with employers and the local community through close interaction and relationships. public management of the institution of professional (vocational) education. The possibility of institutionalization of management decentralization processes in the field of vocational (vocational) education and creation of appropriate mechanisms for their implementation has been studied and considered. The strategic vision of regional development and the state as a whole is to solve existing problems by using the internal and external capabilities of regions and territories. A condition for effective management of vocational (vocational) education is a balanced distribution of powers and responsibilities of education authorities at the national, regional and local levels, as well as regulation of the mechanism of relations between executive authorities and self-government to ensure the functioning of education as a whole and institution. professional (vocational) education in the conditions of decentralization of management and social changes concerning formation of the state educational policy, educational, research, methodical, financial and economic activity within the powers defined by the current legislation. Emphasis is also placed on improving the professional development of pedagogical staff of vocational (vocational) education.

Keywords: education; professional (vocational) education; mechanisms; municipality; autonomy; labor market; educational services market; decentralization; optimization; management.

МЕХАНИЗМЫ ПУБЛИЧНОГО УПРАВЛЕНИЯ И АДМИНИСТРИРОВАНИЯ В СИСТЕМЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО (ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОГО) ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ РЕФОРМИРОВАНИЯ И МОДЕРНИЗАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ

Максимчук Вячеслав Владимирович,
директор Головинского высшего профессионального
училища нерудных технологий Житомирской области;
аспирант кафедры публичного управления и проектного менеджмента
Учебно-научного института менеджмента и психологии
ГУВО «Университет менеджмента образования».
Киев, Украина.
maksumchuk_slava@ukr.net

Аннотация. В статье рассмотрены теоретические и научно-методические основы публичного управления и администрирования в системе профессионального (профессионально-технического) образования и предложены механизмы по ее функционированию в условиях реформирования и модернизации образования, децентрализации

управления, становления государственно-общественного управления образованием Украины. Определены теоретические аспекты формирования эффективной системы управления развитием профессионального (профессионально-технического) образования на региональном уровне и намечены основные задачи по развитию партнерства местных органов управления образованием, организаций гражданского общества и учреждений профессионального (профессионально-технического) образования в современных условиях реформирования образования в Украине и децентрализации. Установлены основные факторы, которые препятствуют развитию профессионального (профессионально-технического) образования. В частности, акцентировано внимание на несоответствии качества подготовки квалифицированных рабочих современным требованиям работодателей, заказчиков подготовки кадров; необходимости передачи большинства государственных полномочий на региональный уровень управления; значительном уменьшении количества учреждений профессионального (профессионально-технического) образования и контингента соискателей у них, больше чем в два с половиной раза; отсутствии мотивации социальных партнеров и производства к участию в модернизации профессионального (профессионально-технического) образования; низкой престижности педагогического труда и недостаточном качестве подготовки педагогических работников профессионального обучения; организации деятельности профориентационных служб и центров профессиональной карьеры. Для обеспечения рынка труда объединенных территориальных общин квалифицированным производственным персоналом предлагается сформировать новую систему предоставления услуг профессионального (профессионально-технического) образования, которая основывается на принципах партнерства и расширении сотрудничества с работодателями и местной общиной путем тесного взаимодействия и взаимоотношений основных субъектов государственно-общественного управления учреждением профессионального (профессионально-технического) образования. Исследована и рассмотрена возможность институализации процессов децентрализации управления в сфере профессионального (профессионально-технического) образования и создание соответствующих механизмов их реализации. Стратегическое видение регионального развития и государства в целом заключается в решении существующих проблем путем использования внутренних и внешних возможностей регионов и территорий. Условием эффективного

управління професійним (професійно-технічним) освітнім становить сбалансоване розподілення повноважень і відповідальності органів управління освітнім на загальнодержавному, регіональному і місцевому рівнях, а також регулювання механізму взаємодій органів виконавчої влади і самоуправління по забезпеченню функціонування як системи освіти в цілому, так і конкретного закладу професійного (професійно-технічного) освіти в умовах децентралізації управління і суспільних змін по формуванню державної освітньої політики, освітньої, науково-дослідницької, методичної, фінансово-економічної діяльності в межах визначених діючим законодавством повноважень. Акцентовано також увагу по вдосконаленню професійного розвитку педагогічних працівників закладів професійного (професійно-технічного) освіти.

Ключевые слова: освіта; професійне (професійно-технічне) освітнє; механізми; самоуправління; автономія; ринок праці; ринок освітніх послуг; децентралізація; оптимізація; управління.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Kabinet Ministriv Ukrainy. (1993, Lystop. 03). Postanova № 896 «Pro Derzhavnu natsionalnu prohramu «Osvita» (Ukraina XXI stolittia). [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text>
- [2] Verkhovna Rada Ukrainy. (2015, Liut. 15). Zakon № 156-VIII «Pro zasady derzhavnoi rehionalnoi polityky». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>
- [3] Verkhovna Rada Ukrainy. (2017, Veres. 05). Zakon № 2145-VIII «Pro osvitu». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- [4] Modernizatsiia zmistu profesiinoi osvity i navchannia: teoriia i praktyka: monohrafiia / avt. kol. M. A. Vaintpaub, A. M. Romanova, I. A. Mosia, Ya. Yu. Bilokon ta in., M. A. Vaintpaub, Red. Kyiv, Ukraina: TOV «NVP Polihrafservis», 2015, 328 s.
- [5] Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini: monohrafiia; V. H. Kremen, Red. Kyiv, Ukraina: KONVI PRINT, 2021, 384 s.

<https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>

- [6] V. M. Novikov, «Rozvytok profesiino-tekhnichnoi osvity v umovakh detsentralizatsii systemy upravlinnia v Ukraini», Demohrafiia ta sotsialna ekonomika, № 2(30), s. 126–137, 2017.
- [7] Praktyka zastosuvannia Zakonu Ukrainy «Pro profesiino-tekhnichnu osvitu»: finansove zabezpechennia navchalnykh zakladiv i ustanov: materialy vyiznogo zasidannia Komitetu Verkhovnoi Rady Ukrainy z pytan nauky i osvity (12 liut. 2014 r.). Kyiv, Ukraina: Parl. vyd-vo, 2015, 552 s.
- [8] Verkhovna Rada Ukrainy. (2002, Kvit. 17). Ukaz Prezydenta № 347/2002 «Pro Natsionalnu doktrynu rozvytku osvity». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>
- [9] Verkhovna Rada Ukrainy. (2013, Cherv. 25). Ukaz Prezydenta № 344/2013 «Pro Natsionalnu stratehiiu rozvytku osvity v Ukraini na period do 2021 roku». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text>
- [10] Profesiina osvita yak skladova zabezpechennia kvalifikovanoho kadrovoho potentsialu Ukrainy: problemy ta shliakhy vyrishennia: materialy Parlam. slukhan u Verkhovnii Radi Ukrainy (1 cherv. 2016 r.); Verkhovna Rada Ukrainy, Komitet z pytan nauky i osvity. Kyiv: Parlam. vyd-vo, 2016, 320 s. (Seriiia «Parlamentski slukhannia»).
- [11] Reformuvannia osvity v Ukraini: derzhavno-upravlinskyi aspekt: navch.-nauk. vyd. / N. H. Protasova, V. I. Luhovyi, Yu. O. Molchanova [ta in.]; N. H. Protasova, Red. Kyiv-Lviv, Ukraina: NADU, 2012, 456 s. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Navch_Posybniky/43149163-90e1-4bdb-a2f2-d04dd0c9cbc9.pdf
- [12] V. V. Suprun, V. V. Maksymchuk, «Detsentralizatsiia ta optymizatsiia upravlinnia profesiinoiu (profesiino-tekhnichnoiu) i fakhovoiu peredvyshchoiu osvitoiu Ukrainy», Visnyk pisliadyplomnoi osvity: zb. nauk. prats. Seriiia «Upravlinnia ta administruvannia», Vyp. 4/5(33/34), 112 s., s. 60–92, 2017.
- [13] C. Pollitt, G. Bouckaert, Public Management Reform: A Comparative Analysis. Oxford: University Press, 2004, 240 p.

*Стаття надійшла до редакції
12 вересня 2021 року*